

Representantforslag 33 S

(2016–2017)

fra stortingsrepresentantene Heikki Eidsvoll Holmås, Karin Andersen, Heidi Greni, Marit Arnstad, Kari Henriksen, Rasmus Hansson, Trine Skei Grande og André N. Skjelstad

Dokument 8:33 S (2016–2017)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Heikki Eidsvoll Holmås, Karin Andersen, Heidi Greni, Marit Arnstad, Kari Henriksen, Rasmus Hansson, Trine Skei Grande og André N. Skjelstad om domstolsbehandling ved tilbakekallelse av statsborgerskap

Til Stortinget

Bakgrunn

Statsborgerskap innebærer et rettslig bånd mellom en person og en stat. Det er en av de viktigste rettighetene man kan ha som borger i det norske samfunnet. Denne rettigheten er likevel ikke permanent, borgere kan for eksempel søke om å bytte statsborgerskap, og det kan tapes fordi borgeren har vært borte for lenge fra riket.

Et vedtak om statsborgerskap kan også tilbakekalles etter statsborgerloven § 26 annet ledd. Retten til å omgjøre et vedtak om statsborgerskap følger av forvaltningsloven § 35 eller alminnelige forvaltningsrettslige regler. Tilbakekall av statsborgerskap kan gjøres i de tilfellene den som søkte har oppgitt gale opplysninger ved søknaden og «mot bedre vitende har gitt de uriktige opplysningene eller har fortiet opplysninger av vesentlig betydning for vedtaket». Tilbakekall gjøres som et enkeltvedtak i Utlendingsdirektoratet (UDI), og det er derfor mulig å miste statsborgerskapet uten noe annen saksbehandlingsprosess enn et enkeltvedtak. Dersom den som får tilbakekalt sitt statsborgerskap er uenig i vedtaket hos UDI, og vedtaket har vært til klagebehandling i Utlendingsnemnda (UNE), må personen selv bringe saken inn for domstolen for å få opphevet vedtaket.

Det å miste en så viktig rettighet som statsborgerskap bør skje gjennom en prosess som ivaretar strenge krav til uavhengighet og kontradiksjon. Forslagsstillerne mener derfor at tilbakekall etter statsborgerloven § 26 annet ledd må skje gjennom en alminnelig domstolsbehandling, og ikke gjennom et forvaltningsvedtak.

Tilbakekall av statsborgerskap som er bygget på uriktige eller ufullstendige opplysninger, kan bare skje hvis søkeren mot bedre vitende har gitt uriktige opplysninger, eller har fortiet forhold av vesentlig betydning for vedtaket. Uriktige forhold som forvaltningen har lagt til grunn for sitt vedtak, men hvor søkeren ikke kan klandres, skal derfor ikke føre til tilbakekall.

Justis- og beredskapsdepartementet har i brev av 27. mai 2016 opplyst at det er til sammen 145 personer som har fått tilbakekallsvedtak av UDI etter statsborgerloven § 26 annet ledd. Noen av disse har fått omgjort vedtaket av UNE. UDI har per i dag rundt 500 saker hvor det skal vurderes å kalle tilbake det norske statsborgerskapet. Av disse har 35 fått forhåndsvarsel om tilbakekall. Det er altså et begrenset antall tilfeller, men antallet saker har økt.

Mange av dem som har fått beskjed om tilbakekall, er flyktninger som har kommet fra områder eller land hvor identifikasjonspapirer ikke har notoritet for norske myndigheter. De har ofte enten aldri hatt slike papirer, eller de har papirer som utlendingsmyndighetene ikke stoler på er korrekte. Svært mange har fått opphold, og status som flyktninger, på bakgrunn av at utlendingsmyndighetene har vurdert det som sannsynlig at de kommer fra et konfliktområde, og at de trenger beskyttelse. Dette skjer først ved minst én søknad om, og innvilgelse av, midlertidig opphold og deretter ved minst én ny søknadsrunde for vedtak om permanent opphold, før søknad om statsborgerskap. Tilbakekall av statsborgerskap etter § 26 annet ledd

innebærer altså at utlendingsmyndigheten på et tidspunkt finner ut at alle disse tre vedtakene er fattet på feil grunnlag.

Forslagsstillerne viser til at bevissituasjonen for et slikt vedtak ofte er usikker. En domstol vil være bedre egnet enn en saksbehandler til å kunne vurdere bevis etter en muntlig prosess hvor både myndigheter og den enkeltpersonen det er snakk om kan presentere sin sak.

I utredningen NOU 2015:4 som omhandler forslag om tap av statsborgerskap som en straffereaksjon, uttales følgende:

«Tap av statsborgerskap må generelt anses som en alvorlig straffereaksjon, og i vår rettskultur skal slike alvorlige reaksjoner ilegges av domstolene. En domstolsprosess vil i større utstrekning enn administrativ behandling ivareta generelle rettsstatsidealer, der den enkelte blant annet gis rett til forsvarer og til å fremlegge bevis som styrker hans eller hennes sak. Vel så viktig er kanskje at domstolsprosessene ikke er politisk styrt, slik at det ikke oppstår allmenn spekulasjon omkring regjeringens rolle i saker vedrørende tap av statsborgerskap.»

Flere av disse hensynene vil også gjelde når man mister statsborgerskapet mot sin vilje. Tilbakekall av statsborgerskap er et svært alvorlig vedtak med store konsekvenser for den enkelte. Det taler i seg selv for at det burde vært en automatisk muntlig forhandling i en domstolsprosess med mulighet for å legge frem bevis, i stedet for et rent administrativt vedtak slik det er i dag. Domstolene sikrer en politisk uavhengighet.

Ifølge NOU 2015:4 er det verken på Island, i Finland eller Sverige mulighet til å tilbakekalle et statsborgerskap. I Tyskland er det tilbakekallelseadgang dersom en person har oppgitt ufullstendige eller mangelfulle opplysninger. Det er imidlertid en begrensning som gjør at tilbakekall kun kan skje dersom det er mindre enn fem år siden statsborgerskapet

ble innvilget. Belgia har en tilsvarende adgang til tilbakekallelse som Norge, men tilbakekallelsen skjer ved dom. I Nederland kan statsborgerskapet tilbakekalles ved ulike straffbare handlinger, men det har ikke vært noen saker de siste tre tiår. Tilsvarende gjelder for statsborgerskap i Frankrike, men det forutsettes at vedkommende har gjort ulike straffbare handlinger, og det har vært få tilbakekallelser.

Norge er et av de landene som har størst adgang til å tilbakekalle et statsborgerskap. De fleste andre land har også begrensninger for å tilbakekalle statsborgerskap dersom personen blir statsløs. I gjennomgangen som er gjort i NOU-en, er det også vist til at det er få land som har mange tilbakekallelser, og at det ofte gjelder personer som har gjennomført terrorvirksomhet.

At statsborgerskap kan tilbakekalles ved et enkeltvedtak, skaper usikkerhet. Denne usikkerheten kan være ødeleggende for tilknytningen til Norge. En domstolsbehandling kan sørge for å gjøre denne prosessen bedre.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre statsborgerloven slik at tilbakekallelser av statsborgerskap etter statsborgerloven § 26 annet ledd skal skje ved dom.
2. Stortinget ber regjeringen avvente saksbehandling av tilbakekallelser av statsborgerskap etter statsborgerloven § 26 annet ledd frem til regelverket er endret.

10. januar 2017

Heikki Eidsvoll Holmås
Kari Henriksen

Karin Andersen
Rasmus Hansson

Heidi Greni
Trine Skei Grande

Marit Arnstad
André N. Skjelstad